

SEYDİŞEHİR'DE SEYYİD HARUN KÜLLİYESİ, VAKIFLARI VE BÂNİSİ

Mehmet ÖNDER

SEYYİD HARUN CAMİİ

 Seyyid Harun Camii, Seydişehir'in güney kesiminde, Seyyid Harun-ı Veli Külliyesi içindedir. Külliye'nin çekirdeği ve ana yapısıdır. Yapılışından sonra, zaman zaman onarımları yapılmışsa da bu onarımlar mevzif olmuş, esastan son onarımı, külliye ile birlikte son yıllarda Vakıflar İdaresi tarafından yapılmıştır. Bu onarım sırasında camiın kuzey yönü ve bitişiğindeki türbelerin dış kaplamaları tamamen yenilenmiş, külliye, bahçesi ile birlikte bir duvarla çevrilmiştir (1).

Seyyid Harun Camii'nin inşaatına ait herhangi bir tarih kitabesi bulunmamakla birlikte, şimdilik elimizde tek kaynak olan "Menakıb-ı Seyyid Harun-ı Veli" adlı yazma eserden camiın Seyyid Harun tarafından, onun "İlahî bir ilhamla bir şehir kurmak üzere buraya geldiği" yıllarda yapıldığı anlaşılmaktadır. Adı geçen Menakıbnâme'de verilen bilgiler dikkate alınırsa, Seyyid Harun, Eşrefoğulları Beyliğinin bu bölgede hüküm sürdüğü yıllarda, Eşrefoğlu Beyi Mubarüziddin Mehmet Bey zamanında (1302-1322) buraya geldiğine ve camiın bitişiğindeki türbesi kitabesinde kayıtlı 1320 yılında öldüğüne göre, camiın 1302-1320 yılları arasında yapıldığı anlaşılmaktadır. Bizim menakıbnâme ifadesinden anladığımız Camiın Seyyid Harun'un ölümünden en az 10 yıl önce tamamlandığıdır. Buna göre Seyyid Harun Camii'nin 1310 yılında yapılmış olduğunu varsaymak hiç de yanlış olmayacaktır.

Seyyid Harun Camii'nin cümle ka-

pısı kuzeye açılmaktadır. Cami, dikdörtgen plânlıdır. Dikdörtgenin dar kenarları, güney (Kıble) de mihrap, kuzeyde cümle kapısı üzerinde yer almıştır. Camiın doğu ve batısında da birer kapısı vardır. Tek minaresi kuzeybatı köşesine yerleştirilmiştir. Kıbleden cümle kapısına doğru iki sıra halinde düzenlenmiş, birbirine kemerlerle bağlı yedişer sütunlu iki sıra nef, cami eşit üç sahna bölmektedir. Bu on dört sütun üzerine oturan çatı düz damlıdır. Son onarımlarda içten tahta tavanlarla örtülmüştür. Cami içerisinde, kuzeydoğu ve kuzey-batıda tahtalarla çatılmış iki mahfel yer almaktadır. Her iki mahfele de ahşap merdivenlerle çıkılmaktadır. Mahfeller bir taraftan camiın yan duvarlarına, öteki taraftan sütünlara dayalı, kemerli kirişlere oturmuştur. Camiın batı duvarında alt sırada iki, doğu duvarında dört, kıblesinde iki penceresi, üst sırada ise batıda iki, kıblede iki, doğuda üç penceresi vardır. Böylece 15 pencere camiye bol ışık vermektedir. Camiın sonradan yapılmış olan ahşap mihrabı, boyalar ve tahta oymalarla süslüdür. Asıl mihrabın neden yapıldığı bilinmemektedir.

Seyyid Harun Camii, sonradan yapılan onarımlarla asıl şeklini az çok kaybetmiş olsa dahi, camiın Anadolu'da

(1) Seyyid Harun Külliyesi üzerine yapılan son araştırma Sayın R. Hüseyin Ünal tarafından yapılmıştır. Bakınız: R.Hüseyin Ünal, "Seyyid Harun Camii ve Önündeki Üç Kümbet" İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Yıllığı, Sayı: VI., s: 45-65, İstanbul, 1976

Selçuklular ve Beylikler devrinde örnekleri çok olan düz damlı ve ahşap sütünlü camiler tipinde yapıldığı bir gerçektir.

En eski örneğini Sivrihisar'daki Ulu Cami (1232) de gördüğümüz daha sonra Afyon Ulu Camii (1272) ve Beyşehir'deki Eşrefoğlu Camii (1297-1300) ile gelişmişliğini takip ettiğimiz bu ahşap sütünlü ve toprak damlı cami tipleri genellikle kible duvarına dikey olarak sıralanmış sütün dizileriyle ayrı bir özellik taşır(2). Seyyid Harun Camii, Seydişehir'in 30 Km. kuzey-batısında bulunan Beyşehir'deki Eşrefoğlu Camii ile aynı üslûpta olup onun daha küçük bir örneğidir. Eşrefoğlu Süleyman Bey tarafından 1297 yılında inşaatına başlanan ve 1300 yılına doğru tamamlanan Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Seyyid Harun Camii'nden en az 10 yıl önce yapılmıştır. Bu camii yapan ustaların Seyyid Harun Camiini de daha sade, daha gösterişsiz bir ölçü ve işçilikte yaptıklarını, en azından Eşrefoğlu Camiini örnek aldıklarını söylemek hiç de yanlış değildir. Ne var ki bu gibi düz çatılı, ahşap sütünlü camiler zaman içinde pek çabuk yıpranmakta, eğer bakılmaz ve onarımlarına özen gösterilmezse asil unsurlarını kaybetmektedir. Seyyid Harun Camii'nin de tavanını tutan hatılları tamamen çürümüş olduğu için, son onarımda çatısı aktarılarak yenilenmiştir.

Seyyid Harun Camii'nin kuzey cephesine bitişik ikisi cephedeki cümle kapısının solunda, biri de sağında olmak üzere üç kümbet (türbe) yer almaktadır. Bunları ayrıca görelim:

Seyyid Harun Türbesi:

Seyyid Harun Camii'nin kuzey cephesine bitişik üç kümbetten sağdaki ilk kümbet, Seyyid Harun-ı Velt Türbesidir. Türbe son yıllarda Vakıflar İdaresince onarılmıştır. Türbe, 6,10 x 6,10 m. boyutlu, kare plân üzerine oturmaktadır. Köfeki' kesme taşlarla örülü gövdesi üzerinde sekiz köşeli bir kasnak, bunun da üzerinde yine sekiz yüzlü pramidal bir külâh bulunmaktadır. Pramidal külâh, belirli bir yükseklikten sonra içe doğru kıvrıldığı için basık

görülmektedir. Oysa bütün kare plânlı, pramidal külâhlı kümbetlerde külâh belli eğiliminde normal yüksekliğine ulaşmakta, göze daha hoş gelmektedir. Gövdesi üzerindeki saçakların düz silmeleri, taş kaplıdır. Türbenin kuzeyindeki kapısı, sivri kemerli bir niş altında basık kemerlidir. Her iki kemerin arasında, mermer kabartma sülüsle yazılmış, tek satırlık kitâbe yerleştirilmiştir. Kitâbe şöyledir:

اعمر هذه التربة الشريفة وفات المرحوم المغفور سيد الفقرا
سيدى هارون تغمده الله بغفرانه فى ثالث عشرين ربيع
الاول سنة عشرين (ع) سبعماية

Türkçesi: "Bu kutlu türbe, yoksulların efendisi, Allah'ın rahmetine kavuşmuş ve günahları bağışlanmış olan Seydi Harun'un yirmiüç rebi'ülevvel yediyüz yirmide ölmesi üzerine inşaa edildi" (3).

Bu kitâbeye göre, türbe, 23 Rebi'ülevvel 720 (3 Mayıs 1320) tarihinde ölen Seyyid Harun'un ölümünden hemen sonra, belki de aynı yıl yaptırılmıştır. Türbe içerisindeki üzeri sıvanmış tuğla örgü sanduka da Seyyid Harun'a aittir. Sandukanın baş ucundaki kemerli yüzey, firûze renkli altıgen, dörtgen, yamuk, üçgen çini levhalarla doldurulmuştur. Panonun ortasında yer alan iki kare çini levha üzerine "Allah" kelimesi kazanarak yazılmıştır.

Türbe içi, basık dört kemer üzerinde bir kubbe ile örtülüdür. Üç penceresinden biri güneyde, camie açılır. Pencerelemlerinde, civardaki harabelerden derlendiği belli olan Klâsik devir taş artıkları vardır. Bunlar süslemelerinden anlaşıldığına göre Bizans devri yapı artıklarıdır. Kible duvarında sivri kemerli mihrap yer almaktadır. Türbenin iki kanatlı ahşap kapısı mahallî özellik taşıyan ve Beylikler devri karakterini gösteren oymalarla süslü-

(2) Ernst Dies-Oktay Aslanapa, Türk Sanatı, s: 53, İstanbul, 1955

(3) Bu kitabe, bu okunuş ile önce M.Zeki Oral'ın "Turgutoğulları, Eserleri Vakfiyeleri" Vakıflar Dergisi III.1966, s.55 adlı makalesinde ayrıca R.Hüseyin Ünal'ın a.g.e.de yayınlanmıştır.

dür. Kapı kanatlarının alt ve üst bölümlerinde birer dikdörtgen pano vardır. Üstteki panolardan sağdakine

احتجاءى فطر الاسلام

soldakine de

وكلمة الاخلاص yazılmıştır. Her ikisinin Türkçe anlamları şöyledir: "Bizi İslâm fıtratı ve sözü aydınlığa çıkarır". Kanatlar ince bir kenar suyu ile çevrilmiştir. İçerisi Rûmî zencereklerle doldurulmuştur. Panoların altında ve üstünde kalan asıl yüzey, geometrik geçmelerle Rûmî motiflerle süslenmiştir. Bu tür ahşap oyma kabartmaları, Selçuklu devri eserlerinden Ankara Hoca Paşa ve Alâeddin Camii minberinde, Beylikler devrinde de Ermenek'de Karamanoğlu devri eserleri kapı ve pencere kanatları olarak görmek mümkündür (4).

Halife Sultan Türbesi:

Halife Sultan Türbesi, Seyyid Harun-ı Veli Camii'nin kuzey-doğusu bitişiğindedir. Türbenin doğu duvarı cami duvarına göre biraz çıkıntılıdır. Kuzeye açılan bir kapısı ile batıya açık bir penceresi vardır. Bu türbe de Seyyid Harun Türbesine benzer şekilde kare (4,90 x 4,90 m.) plânlı, taş bir gövde üzerine yarım küre kubbe örtülü, Beylikler devri üslûbunda inşa edilmiştir. Kuzey kapısı üzerinde tek satırlık kitabesi vardır. Kitabenin ortasındaki bir kısım eksiktir. Okunabilen bölümleri şöyledir:

عمر هذه التربة الشريفة ... طاب ثراها في يوم الجمعة

عشر شوال سنة ثمان (و) ستين وسبعماية

Türkçesi: "Bu kutlu türbe,..... toprağı iyi olsun, 768 yılı Şevval ayının 10.cu Cuma günü yapıldı".

Kitabede işaret edilen 10 Şevval 768 (9 Haziran 1367) tarihinin Seyyid Harun'un kızı Halife Sultan'ın ölüm tarihi olduğunu, Seyyid Harun'un Konya Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde 1513 envanter numarasında kayıtlı (Menâkıb-ı Seyyid Harun-ı Veli) adlı yazmaya iliştirilen kayıttaki şu ibareden anlıyoruz:

وفات خليفة سلطان بنت هارون ولي نورالله مرقده في

يوم عشر من شوال في يوم الجمعة سنة ثمان وستين وسبع

مائة ٧٦٨

Türkçesi: "Harun Veli Kızı Halife Sultan-Tanrı kabrini nurlandırsın 768 yılı Şevval ayının 10.cu Cuma günü vefat etti.768".Bu kaydın kitabe ile benzerliği ortadadır. Kitabedeki eksik kısımların Halife Sultan'la ilgili olduğu anlaşılmaktadır Seydi Harun menâkıbında Halife Sultan'ın babası Seyyid Harun'un 720 H.(1320 M.) yılında ölümünden sonra onun postuna oturduğu, kırkyıldan fazla bu postta babasını temsil ettiği kaydı vardır ki, bu da kitabedeki ölüm tarihine uymaktadır.

Halife Sultan Türbesinde, üzeri harçla sıvalı üç sanduka yer almaktadır. Sandukaların kime ait olduğu bilinmemekle birlikte birisinin bu türbede medfun Halife Sultan'a ait olduğu kesindir. Diğer iki sandukanın Halife Sultan'dan sonra Seydi Harun-ı Veli zaviyesine Şeyh olan iki kişiye ait olması (sırasıyla Seyyid Musa ve Şeyh Ahmed) ihtimali daha yakındır.

Rüstem Bey ve Sultan Hatun Türbesi:

Rüstem Bey ve Sultan Hatun Türbesi, Seyyid Harun Camii'nin kuzeyindedir. Halife Sultan Türbesinin kuzey duvarına bitişiktir.Türbenin kare plân üzerinde (3.45 x 3.55 m.) kesme taş kaplamalarla yükselen bir gövdesi vardır. Köşelerde birbirleriyle birleşen dört kemerin araları üçgen şeklinde tromplarla sekize bölünerek üzerine bir kubbe oturtulmuştur. Kubbe dıştan kümbet şeklindedir. Kümbetin görünen yüzlerini süsleyen sağır kemerler ve bu kemerler içine açılmış üst pencerelerin ajurlu şebekeleri birer süsleme unsuru olarak dikkat çekmektedir. Doğusuna bir kapı açılmıştır.

Türbede Turgutoğulları soyundan Emin Şah Bey' in kızı Sultan Hatun'a, Rüstem Bey'e, Rüstem Bey Oğlu Ali Bey ve Rüstem Bey Kızı Dürrühand Hatun'a ait sanduka şeklinde dört mezar taşı ile Yusuf adlı birine ait bir mezar taşı bulunmaktadır.

Turgutoğulları, Selçuklular devrinde Asya'dan Anadolu'ya göçen bir

(4) Ernst Diez, Oktay Aslanapa, M.Mes'ut Koman, Karaman Devri Sanatı, İstanbul 1950

Türk aşiretidir. Konya ili sınırları içerisine yerleştirilmiş, Karamanoğulları ile akrabalık kurarak, onların en sadık emirleri arasına katılmıştır. Seydişehir ve bölgesinin Karamanoğullarının eline geçmesiyle (XIV.yüzyıl sonları ile XV.yüzyıl ortaları) Turgutoğulları, Sarayönü, Ilgın, Kadınhanı ve Seydişehir'de Karamanoğullarına bağlı bir emirlik halinde, yarı müstakil hüküm sürmüş ve bu şehirlerde cami, zaviye, türbe gibi eserler yaptırmışlardır(5).

Seyyid Harun Camii külliyesine bağlı bu türbenin ne zaman yaptırıldığı bilinmemekle birlikte, Türbe'deki en eski mezarın Turgutoğlu Emir Şah Bey'in kızı Sultan Hatun'a ait olmasıyla, onun 825 H.(1422) yılında ölümünden sonra yapıldığı tahmin edilmektedir. Türbe içerisinde bulunan mezar taşlarının kitabeleri şöyledir:

1- Sultan Hatun Mezarı:

Türbeye girişte soldan birinci ve doğu duvarına yakın mezar, Turgutoğlu Emir Şah kızı Sultan Hatun'a aittir. Mezar üzerinde mermer bir sanduka kapak, iki ucunda baş ve ayak taşları vardır. Taşlar burma sütun ve motiflerle süslenmiştir. Mezarı üzerine yerleştirilen mermer sanduka üzerinde (Besmele) ile Bakara Sûresinden bazı âyetler yazılmıştır:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

وَمَا خَلْفَهُمْ

وَلَا يَحِيطُونَ

بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ — وَهُوَ الْعَلِيُّ

الْعَظِيمُ. قَوْلُهُ تَعَالَى كُلِّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

ثُمَّ الْيَوْمَ نَرْجِعُونَ

الْمَوْتِ بَلْ أَنْتُمْ دَاخِلُونَ الْمُؤْمِنِينَ

Mezarın baş taşının iki yüzünde: "Kutlu Şehid, rahmet olunmuş ve esirgenmiş olan Turgut Bey oğlu Emir Şah Bey kızı Sultan Hatun Dünyadan ahirete göçtü. Allah onun kabrini nurlandırın" anlamına gelen şu Arapça kitabe okunmaktadır:

1 سلطان خاتون بنت 1 انقلت من دار الفنا

2 امير شاه بك ابن 2 الى دار البقا

3 طرغوت بك 3 المرحومة المغفوره
4 نورالله قبرها 4 السعيدة الشهيده

Ayaktaşının iki yüzünde Sultan Hatun'un 825 yılı Şaban ayının 8.ci günü (29 Temmuz 1422) vefat ettiğine dair şu kitabe ile yine Bakara Sûresi'nden alınma bazı âyetler yazılıdır.

1 والمؤمنون كل آمن
2 بالله وملائكته
3 وكتبه ورسله
4 لانفرق بين
5 احد من رسله
6 وقالوا سمعنا
7 واطعنا غفرانك

1 في اليوم الثامن من شهر
2 شعبان سنة خمس وعشرين
3 وثمانماية آمن الرسول
4 بما انزل اليه من ربه

Rüstem Bey Mezarı:

Türbede, Solda mermer sanduka şeklindeki ikinci mezar, 843 Hicrî yılı Safer ayında (Temmuz 1439) ölen Turgutoğullarından Emir Halil Bey Oğlu Rüstem Bey'e aittir. Mezartaşı üzerinde (Besmele) ile birlikte (Bakara, Ali İmran ve Mümin Sûresi) nden seçilen âyetler, Şirazlı Sâdi'nin Gülistan adlı eserinden alınmış Farsça beyitler, Rüstem Bey'in vefat tarihi yazılıdır. 1-4 satırları içine alan bu bölüm şöyledir:

1 — بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

وَالْمَلَكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ

الْحَكِيمُ. إِنْ أَنْدِينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أَوْتُوا

الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَ هُمُ الْعِلْمُ

2 — أَمِ الْمِينَةَ فِي التَّرْبَةِ حَازِمًا. هَذِهِ الدِّينَا لَا يَدَارُ الْقَرَارُ

لَأَرَادَ لِقَضَائِهِ وَلَا مَانِعَ لِحُكْمِهِ كُلِّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

جَهَانِ أَيْ بَرَادِرِ نَمَانِدِ بَكْسِ

دَلِ أَنْدِرِ جَهَانَ آفَرِينَ بَنْدُو بَسِ

3 — مَكْنِ تَكِيهِ بَرِ مَلِكِ دُنْيَا وَبِشْتِ

كِهَ بَسِيَارِ كَسِ چُونِ تُو پَرُورِدِ وَكَشْتِ

(5) M.Zeki Oral, "Turgutoğulları", IV.Türk Tarih Kurumu Bildirileri, s:140-157 Ankara, 1952, Ayrıca "Turgutoğulları Eserleri-Vakfiyeleri," Vakıflar Dergisi, Sayı: III.s: 32-64; Ankara,1956

چو آهنگ رفتن کند جان پاک
چه بر تخت مردن چه بر روی خالک آه
الموت . آه الفراق
4 — بغياً بينهم ومن يكفر بآيات الله فان الله سريع
الحساب لا يخفى على الله منهم شيء لمن الملك اليوم لله
الواحد القهار. اليوم تجزى كل نفس بما كسبت لا ظلم
اليوم ان الله سريع الحساب.

Sandukanın 5.ci satırında Türkçe
şu kıt'a okunmaktadır:

Cihan çünkü bâki kalası degül
Vefâ bulmaz andan ne sultan ne kul
Bu ömrün tizden geçer müddeti
Cihânın hemişe budur âdeti

Bu kıt'anın altındaki 6.cı satır Farsça iki beyittir. 7.ci satırda Rüstem Bey'in "Büyük Emir Halil Bey oğlu Rüstem Bey 843 yılı Safer ayında öldü" anlamına gelen şu Arapça tarih kitabesi yazılıdır:

مات الامير الكبير رسم بك بن
خليل بك في صفر سنة ثلث
اربعين وثمانماية

3- Ali Bey'in Mezarı:

Türbe girişinde soldan üçüncü mezar, Turgutoğullarından Rüstem Bey oğlu Ali Bey'e aittir. Kurşun renk mermerden sanduka şeklinde yapılan mezar taşı üzerinde (Besmele) ile başlayan Bakara Sûresi'nin iki âyeti, Rüstem Bey'in mezar taşında yazılı olan Gülistan'dan seçilmiş Farsça kıt'a ile Türkçe kıt'a aynen yazılmış ve sonuna 843 yılı Rebi'ülevvel ayında (Ağustos 1439) ölümüne dair tarih kitabesi konmuştur. Mezar taşı üzerindeki yazıların tamamı şöyledir:

1 بسم الله الرحمن الرحيم الله لا اله — الذي يشفع
2 عنده الا باذنه — كرسية السموات والارض
3 ولا يؤده — وهو العلي العظيم-لا اكراه في الدين — فمن
يكفر
4 بالطاغوت ويو من بالله — والله سميع العليم
5 جهان ای برادر نماند بکس
6 دل اندر جان آفرین بند و بس
7 مکن تکیه بر ملک دنیا و پشت

که بسیار کس چون تو پرورد و کشت
3 جهان چون که باقی فلاسی دکول
وفا بولز آندن نه سلطان نه قول
بو عمرک تیزرک کچر مدتی
جهانک همیشه بدر عادتی
I-7 وفات المرحوم

II علی بك ابن رسم بك في شهر ربيع الأول
III من شهور سنة ثلث و اربعين وثمانماية
8 آه الموت

4-Dürrühand Hatun Mezarı:

Türbe girişinde ilk mezar, 832 H (1428 M.) yılında ölen Rüstem Bey kızı Dürrühand Hatun'a aittir. Mermerden yapılmış küçük bir sanduka şeklindeki mezar taşı üzerinde "Hatırı sayılır Büyük Emir Rüstem Bey kızı kutlu şehit, Allah'ın rahmetine ulaşmış olan Dürrühand Hatun 832 yılı Muharrem ayında fânt dünya'dan bekâ yurduna göçtü" anlamına gelen şu Arapça kitabe vardır:

1 انتقل المرحومه المغنوره السعيدة الشهيدة من دار الفنا الى
دار البقا در خواند خاتون بنت الامير الكبير
2 و سرور الخطير رسم بك تغمددا الله بغفرانها في شهر محرم
الحرام من شهور سنة اثنين وثلثين وثمانماية

5- Yusuf Bey Mezarı :

Türbe içerisinde, sanduka şeklinde bir mezar taşı daha vardır. Üzerinde sadece (Yusuf bin Mustafa) yazısı ile ölüm tarihi olan 999 H. (1590 M.) yazılıdır. Bu mezarın Turgutoğulları soyundan Mustafa oğlu Yusuf adlı bir kişiye ait olduğu sanılmaktadır.

Seyyid Harun Külliyesi Vakıfları

Seyyid Harun menâkıbında, Eşref-oğlu Mübarüziddin Mehmed Bey'in Seyyid Harun'un yaptırdığı cami, medrese ve zaviyeden ibaret külliyesine Beyşehir'deki köşkünü ve hasbahçesini vakfettiğine dair bilgiler verilir ise de, gerek Seyyid Harun'un düzenlediği vakfiye, gerekse Eşrefoğlu'nun bu vakfiyeye ek senedi tam metin olarak bu güne kadar elimize geçmiş değildir. Böyle olmakla birlikte, arşivlerde Sey-

yid Harun Külliyesi vakıf gelirler ile görevlileri hakkında bilgi ve belgeler vardır. Şöyle ki, Fatih Sultan Mehmed'in Karaman Seferinden sonra "Karaman Eyaleti" adıyla Osmanlı devletine bağlanan bu ilin vakıflarının bir dökümü yapılmıştır. Bu vakıflara ait, 1958 yılında yayınlanan fihristte Seyyid Harun Camii, medresesi ve zaviyesine, çevrede yer alan Akkilise, Kıraçlar, Bulak, Buzağıcı, Karakız, Gökil, Ulukilise, Kovalı, Pınarbaşı gibi köylerdeki bazı arazilerin gelirleri, ayrıca Seydişehir'de bir hamam ile bazı dükkân ve fırınların, Beyşehir'de bazı bahçelerin vakfedildiği görülmektedir (6).

Sultan Bayezid II. devrinde yazılan 1482 tarihli Konya Tapu Defteri (c:40, s:188) 'nde Seyyid Harun Zaviyesi vakıf gelirleri sayıldığı gibi, Kanunî Sultan Süleyman devrinde yazılan Karaman Eyaleti Tapu Defterinde (c:62) de, Seyyid Harun Camii, medresesi ve zaviyesine vakfedilen mülklerin bir listesi bulunmaktadır. Bu listeye göre, 57 parça arazi, 4 çiftlik, 5 bağ, 1 hamam, 1 fırın, 1 han, sayıları belirtilmeyen kasap, debbağ, boyacı, yağcı dükkânları, Ulu Kilise köyünün tamam öşrü vakfın gelir kaynakları arasında sayılmıştır (7).

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde Seyyid Harun Külliyesi ilk vakfiyesi bulunmamakla birlikte, külliye vakfına bağlı imamet, hitabet, müderrislik, vaizlik, aşırhanlık, müezzinlik, kayyumluk, aşçılık, mütevellilik gibi görevler, bunlara ödenecek ücretlere ait kayıtlara rastlanmıştır (8).

Bugün Konya Müzesi Arşivi'nde bulunan Seydişehir Şer'iye Sicilleri, çok eski yıllara inememekte, ancak 1871 yılından başlamaktadır. Bu sicillerde bulunan bir belgeye göre, 15 Cemaziyel-evvel 1289 (22 Temmuz 1872) tarihinde Seyyid Harun Türbesinde, Seyyid Harun soyundan Osman oğlu Seyyid Ahmet Halife'nin; Seyyid Osman, Seyyid İsmail, Seyyid Mehmed ve Seyyid Sadettin adında dört oğlu vardır. Bunlardan Seyyid Osman, Seyyid Harun Medresesinde müderris, ikinci oğlu Seyyid İsmail de hatip olarak görev yapmaktadır. Üçüncü oğlu Seyyid Meh-

med görev almağa ehil olmadığından Seyyid Harun Türbesi Türbedarlığına dördüncü oğlu Seyyid Sadettin getirilmiş, bu tevcih Konya Kadısı tarafından tescil edilerek (bir kıt'a berat-ı şerif-i alişân ihsan buyurulmak ricasıyla) Dersaadet'e (İstanbul'a) yazılmıştır (9).

Bu belgeden anlaşılıyor ki, Seyyid Harun Külliyesinde müderris, imam, türbedar gibi görevlere atananlar Seyyid Harun soyundan gelen kişilerdir. Bu, yüzyıllar boyu böyle devam etmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivindeki bir belgeden de, 22 Rebi'ülahir 1289 (13 Mart 1882) tarihinde Seyyid Harun Camii müezzinliğine 7 akçe gündelikle Hafız Mehmed'in atandığı görülmektedir (10).

Bu görev atamalarına ait belgeler Şer'iye Sicillerinde de vardır. Ne var ki, külliyenin zengin vakıfları dağılmış, tutanın elinde kalmış, bu arada cami ve medreseye kimse bakmamış, zaviyesi çoktan yıkılmıştır. Bu konuda 1332 H. (1913 M.) tarihli Konya Vilâyeti Salnâmesinde şu acı ve üzücü satırlar okunmaktadır:

"Seyyid Harun Vakfına, Seydişehir'deki hamamın ve birkaç dükkânın varidatı bağlı olduğu gibi, kasaba öşründen bir hisse de ayrılmakta ve her sene bu hisse hazine Evkaf Sandığına ödenmektedir. Camiin, Evkaf Sandığında birikmiş yüzbin kuruş kadar parası olduğu halde birçok yerleri ve bilhassa camiin şarkındaki yazlık Medresesi, avlu duvarları ve hamamı tamire muhtaç ve haraptır. Evkaf mühendisi tamir keşfini yaptırmış, keyfi-

(6) F.N.Uzluk, Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıflarının Fihristi", s:33, Ankara, 1958

(7) Bu liste için bakınız: M.Çağatay Uluçay, "Makalat-ı Seyyid Harun", Belleten, c:2, s:755, Ankara 1945

(8) Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Esas:9/1, Genel: 300-302, Esas: 9/2, Genel 481-499

(9) Konya Müzesi Arşivi Şer'iye Sicilleri, c: 233, s: 32

(10) Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi. Defter: 898, s:255

yet Vilâyet makamına arzedilmiştir, mezkûr hamamın ve dükkânların senelik on bin kuruş kadar varidatı vardır. Her ne kadar senelik onbin kuruşa varan öşür hissesi Mal Sandığından Evkaf Sandığına veriliyorsa da, hamam ve dükkânların varidatı, mütevellî vekilleri ve evkaf hademesi tarafından intizamsız bir şekilde harcanmakta ve bu paralar tutanın elinde kalmaktadır" (11).

Seyyid Harun külliyesi, uzun yıllar onarılmadan kalmış, bu arada Medresesi de yıktırılarak yerine Kur'an Kursu binası yaptırılmış, Zaviye arsası da kişilere satılmıştır. Külliye ancak 1970 yılında Vakıflar İdaresince onarılmıştır.

Seyyid Harun Kimdir?

Seyyid Harun'un yazma Menâkıbına göre, hayatı ve Anadolu'ya göçerek Seydişehir'in bulunduğu yerde bir şehir kurması hikâyesi sonradan ilâve edildiğine inandığımız bazı olağanüstü "menakıbevâ" olaylardan arındırılırsa şöyle özetlenebilir:

Seyyid Harun, Asya Türkistanı Horasan bölgesinde yaşayan emirlerden biridir. Devir, ondördüncü yüzyıl. Bu devir Moğol akınlarının Asya'yı kasıp kavurduğu yıllara rastlar. Asya'daki bir çok Türk boyları, bu akınlar karşısında selâmeti, Batı'ya, bu sırada Anadolu Selçuklularının idaresinde bulunan Anadolu'ya göç etmekte bulurlar. Anadolu Selçukluları; Asya'dan gelen bu göçlere kapılarını açmakta, Türk boylarını düzenli bir iskân politikası içinde Anadolu'ya yerleştirmektedir. Çünkü boylar Bizans'a karşı sınır bölgelerine yerleştirilerek sınırların güvenliğini sağladığı gibi, bazı boylar da Anadolu'nun Türkleşmesi bakımından dağlık bölgelere, yaylalara, boş ovalara yerleştirilmiş, bunlar kendilerine verilen topraklarda genellikle kendi adlarını taşıyan obalar, köyler kurmuşlardır. Malazgirt savaşından sonra Anadolu Selçuklu devletinin kurulması ve Konya'nın bu devlete başkent oluşundan sonra, başlatılan bu iskân politikası, Cengiz ordularının Asya'yı kasıp kavurduğu onüçüncü yüzyılın ilk yarısında daha çok yaygınlaşır. Acımasız Mo-

ğol yangınından canlarını kurtarmak isteyen Oğuz boyları, kabileler halinde önce Doğu Anadolu'da kümeleşir, buradan Anadolu'nun çeşitli bölgelerine, bugünkü Suriye ve Irak'ın kuzey kesimine dağılırlar. Bu göçler sırasında Türkistan'da çok yaygın bir tasavvuf görüşünün piri olan Ahmed Yesevî derişleri de, kendi taraftarları ile birlikte Anadolu'ya gelmiş, bunlar özellikle Oğuz boyları olan Türkmenler arasında üstün bir saygı görmüş, benimsenmiş, kurdukları tekke ve ocaklarda tasavvufî inançlarını yaymış, taraftar toplamışlardır. Asya'dan Anadolu'ya aralıksız yapılan bu göçler Moğolların Anadolu'yu da ellerine geçirmeleri ve idareyi ellerine almaları ile de devam etmiştir. İşte böyle bir devirde, Onüçüncü yüzyılın sonlarına doğru Horasan emirlerinden biri olan Seyyid Harun da Anadolu'ya göçetme kararındadır. Seyyid; emir, bey, reis, anlamına geldiği gibi, peygamber soyundan gelenlere de verilen bir ünvanıdır. Elimizdeki Menakıbnâme'de Seyyid Harun'un dedesinin adını aldığı ve soyunun peygamberin torunlarından İmam Musa Kâzım Hazretlerine kadar uzandığı kayıtlıdır. Seyyid Harun'un amcası da Horasan emiridir. Onun ölümünden sonra emirlik kendisine geçmiş görünmektedir. Ne var ki, Seyyid Harun'un emirlik, sultanlık gibi dünya saltanatında gözü yoktur. O da Yesevî inancını ve tasavvufî görüşlerini hakkıyla benimsemiş, bir gönül eridir. Üzerindeki emirlik kaftanını atarak bir an önce dervişlik hırkasını giymeye can atmaktadır. Birgün ceddinin ve amcasının mezarlarını ziyaret ederken kulağına gaip bir ses gelir. Bu ses: "Ey Harun! Rum (Anadolu) diyarına göç et! Orada Karaman ilinde, Küpedağı derler bir dağ vardır. Bu dağın doğusunda bir şehir kur. Kuracağın bu şehrin halkı doğru ve hayırlı kişilerden ola. Şâkt olanların sonu hayır olmaya..." demektedir. Bu sözler zaman zaman tekrar edilince, Seyyid Harun bunu ilâhî bir emir sayar ve adamlarını toplayarak şöyle der: "Bana bundan böyle emirlik, beylik gerekmez, siz benim yerime bi-

risini bulun, onu emir yapın. Bu gösteriş dünyasından soyunuyor, yalnız Allah'a sığınıyorum". Bundan sonra sırtından emirlik cübbesini atar, malını mülkünü fakirlere dağıtır, kendisine uyan kırk kadar yakını ile birlikte Horasan'dan, o zamanlar Rûm ülkesi denilen Anadolu'ya yönelir.

Seyyid Harun'un Horasan'dan Anadolu'ya sefer eden kırk kişilik kervanında kendisinden küçük iki kardeşi de vardır. Bunlar Seyyid Bedreddin ve Seyyid Mahmud'dur. Ayrıca kendilerine bağlı gönüldaşlarından Akça Baba, Haydar Baba, Nasipli Sultan, Gökdemir Baba, gibi dervişler de kendisiyle beraberdir. Menâkıbnâmeye göre, kendilerine gökyüzündeki bir bulut kılavuzluk etmekte, yol göstermektedir. Kafile önce Bağdad'a gelir. Bağdad'da İmam Cafer soyundan Şeyh Alâeddin'in zaviyesine konuk olur. Çok saygı görürler.

Seyyid Harun, Şeyh Alâeddin'in hayır duasını ve iznini aldıktan sonra, Karaman illerine doğru yola çıkar. Bu ilin merkezi Konya'ya gelirler.

Seyyid Harun'un Konya'ya geliş yılı Menâkıbı'nda belirtilmemekle birlikte bunun Selçukluların son devirlerine doğru olduğu sanılmaktadır. Şöyle ki Seyyid Harun, bir şehir kurmak üzere bugünkü Seydişehir'in bulunduğu yere geldiği zaman, hemen yanbaşındaki Beyşehir Eşrefoğullarının elindedir ve 1302 yılında babası Seyfeddin Süleyman'ın yerine geçen Mübarüziddin Mehmed Bey, Eşrefoğlu Beyliğinin başındadır. Bu durumda, Selçuklu Devletinin son sultanı İkinci Mes'ud, Konya tahtında oturmaktadır (1301-1308).

Konya, o günlerin bir ilim ve irfân şehridir. Birçok bilginler, mutasavvıflar, dervişler, Asya'dan, Anadolu'ya göçerken Konya'ya gelerek burada yerleşmeyi daha uygun bulmuşlardır. Horasan'daki Belh şehriden Anadolu'ya göçen ve Konya'da yerleşen "Sultan'ül-Ulema" Bahaüddin Veled ve oğlu Mevlâna Celâleddin bunlardan biridir. Konya'ya ilk yerleşenlerden biri de (Çarh-nâme) adlı manzum Türkçe tasavvuf eserinin sahibi şair ve mutasavvıf Hoca Ahmet Fakih'dir. 1221 yılında Kon-

ya'da ölen Ahmet Fakih, Seyyid Harun Menâkıbına göre, ölümünden önce dervişlerine: "Benden sonra Konya'ya Harun adında bir Veli gelecek. Onun sağ elinde ak bir beni vardır. Onu bu benden tanıyınız ve ona uyunuz" demiştir.

Seyyid Harun Konya'ya gelir gelmez doğruca şehrin güney semtindeki girişinde bulunan Hacı Ferruh (Hoca Faruk) Mescidine gitmiş, abdest alarak namaza durmuştur. Namaz biraz uzayınca Konya'lı cemaat, bu kırk kişiyle Konya'ya gelen ve hemen namaza duran yolçuyu merak ederek, adamlarına adını sormuşlar "Harun" olduğunu öğrenince hemen avucuna sarılmışlar, sağ avucundaki ak beni görmüşler, bu kişinin Ahmed Fakih'in haber verdiği kişi olduğuna inanmışlardır. Seyyid Harun ve adamları artık Konya'nın en aziz misafiridir. Herkesin saygısını görmektedir. Ne var ki, Seyyid Harun Konya'da yerleşmek niyetinde değildir. Aldığı ilâhî emri yerine getirecek, Küpedağının doğusunda bir şehir kuracaktır. Konyalılar, şehirlerinde kalması için çok ısrar ederlerse de bir süre sonra kervanın denklere sarılır, Küpedağı yoluna düşülür.

O sıralarda Seyyid Harun'un kardeşi Seyyid Bedreddin, zayıf bedeni ve uzun süren meşakkatli yolculuk yüzünden rahatsızdır. Buna rağmen yola çıkmıştır. Konya'nın güneybatısındaki Hatunsaray kasabası yakınlarında iki dağ arasında mola verilir. Seyyid Bedreddin burada Hakk'a kavuşur, mezarını yapar ve defnederler ki, bugün de bu mezara Seyyid Mezarı derler. Buradan Çukurçimen köyüne gelir, Maybelini geçerek, Karaviran obasına ulaşırlar. Geçtikleri yerler de hep Oğuz Boyları (Türkmenler) oturmaktadır. Derken Küpedağını bulur ve doğu eteklerindeki sulak bir düzlükte son molalarını verirler. O yıllarda Vervelid denilen buraya yakın eski bir şehrin öreni vardır. Her taraf yapı taşları ile doludur. Küpedağının ormanları ise gerekli ağaç ihtiyacını karşılayacak durumdadır. Çevredeki halk, Küpedağı'na "mübârek" bir insanın geldiğini öğrenmiş, birçok "keramet" lerini görmüş, ona inanmıştır. Yardıma hazırdır.

Seyyid Harun, kuracağı şehrin yerini tam belirledikten sonra, önce etrafını bir surla çevirmeye karar vermiştir. O zamanlar şehirler ancak kal'alarla korunur, şehre giriş çıkışlar ancak kal'a kapılarından yapılırdı. Şehrin camileri, medreseleri, zaviyeleri, evleri kal'a içinde kalırdı. Bu düşünce ile şehrin kalesinin üç kapısını yapmaya karar verir. Kapıları yapıldıktan sonra bunlar burçlar ve duvarlarla birbirine bağlanır. Üç kapıdan biri güneydeki U-lukapı'dır. Bu kapının yapılmasını derişlerinden Akça Baba'ya ısmarlar. İkincisi Hızır (yahut Pazar) kapısıdır. Bu kapı içinde Nasibli Baba görevlendirilir. Üçüncü kapıya Evliya "Kiçi" kapısı denir. Bu kapı Haydar Baba tarafından yaptırılır. Kapılar, kale bedenleri ve burçlarla birbirine bağlandıktan sonra, sur içindeki yapılar kararlaştırılır. Evlerin yeri ayrılır. Seyyid Harun önce bir cami, bir medrese, bir hamam, bir zaviye (tekke) yapılmasını istemektedir. Çevrede ne kadar mimar, usta, dülger varsa herkes canla başla bu yapıların inşaatlarında görev alır. Yapıda kullanılan taşların çoğu Vervelid harabesi ile öteki harabelerden taşınır. Şehrin bulunduğu bölge ve kurulduğu yer, Eşrefoğulları beyliğinin sınırları içerisindeydi. Altı saatlik mesafedeki Beyşehir, bu beyliğin merkezidir. Eşrefoğlu Mübarüziddin Mehmet Bey, Beyşehir'de oturmaktadır. Bey'e haber gelir. Derler ki: "Küpedağı'nın yamacına, Vervelid şehri harabelerine yakın bir yere bir adam gelmiş, çevresine toplanan bir sürü insanlarla kal'a yapıyor, şehir kuruyor, sizin haberiniz yok. Bu ne işdir? "Mehmed Bey, bu haber üzerine, neyin nesi olduğunu öğrenmek için birkaç adamını Küpedağı'na gönderir. Gidenler durumu görür, onlar da öteki çalışanlar gibi aşka gelip taş taşımaya başlarlar. Haber gelmeyince Eşrefoğlu Mehmet Bey, başka adamlar salar, derken kendisi askeriyle, süvarisi ile gitmeye karar verir. Veziri öler. (Dur bakalım belki mübarek bir kişidir, gönlünü kırmayalım, ben gidip önce bir araştırayım. Gelir size anlatırım) Mehmet Bey kabul eder. Vezir öğrenir ki, Seyyid Harun dünya hırsından elini eteğini çekmiş, bir "insanı kâmil",

bir ahiret eridir, hayırlı bir iş yapmaktadır, o da omuzunda taş taşıyanlardan olur, durumu Mehmet Bey'e bildirir. Mehmet Bey büyük bir kalabalıkla Seyyid Harun'u ziyaret için yola düşer. Seyyid Harun'un elini öper, Menâkıbnâme şu cümlelerle devam eder:

(Seyyid Harun, Eşrefoğluna der ki, "Ya Eşrefoğlu Mehmed Bey, biz dünya beyliğini, anın için terkittük ki ahirette Hüdânın fazlına, uşakına dostlar ile duş eylesün amma bu şehre kasteylemeklüğümüz budur ki kudretten ilham ile işittim ki Ya Harun Rum'a çık, Karaman diyarında Küpedağı'nın şarktan canibine şehir yap şehrin halkı süleha ola şakt olanın akibeti hayır olmaya diye işittim, tac-ı tahtı terkidüb Sıtkı-ı Hakka berküdüb şu hale geldük. Ey Eşrefoğlu işte şehir de, il de senin, bizim nemiz varidi Eşrefoğlu işidüb ağladı, dedi ki, Sultanım ben de senin bir muhibbinim, sen yaptığın şehirde benim nem var, Sultan (Seyyid Harun) dedi Şehir Beylere layıktır bize gerekmez diye buyurdu. Dahı yanındaki âlimler dediler. Ya Eşrefoğlu Mehmed Bey, sen al dahi Sultan'a vakfeyle dediler, Eşrefoğlu dedi ki hoş aldım kabul ettim, yine Seyyid Harun Sultan'a vakfettüm dedi dahi benim şehrimde köşkümle bir hasbahçem vardır. Anı dahi vakfettim, siz şahid olun dedi. Hemen Sultanın elini öpüb revan oldu...)

Yine menâkıbnâmeye göre, Eşrefoğlu Mehmed Bey, gönül hoşluğu ile Beyşehir'e döndükten sonra, Seyyid Harun'un yaptırdığı camii, medrese, hamam gibi hayır eserlerine zengin vakıflar bağlar. Vakfiyeyi Seyyid Harun'a gönderir. İnşaat hızla devam eder, cami medrese, zaviye tamamlanır, Seyyid hücrelerine çekilerek ibadetini sürdürürken etraftan şehre göçler başlar, evler, barklar kurulur, şehir giderek büyür. Bu sırada Ilgın ile Kadınhanı arasındaki Mahmut Hisar köyünde zaviye ve tekkesi bulunan Dediği Sultan nâm bir velt Seyyid Harun'un ziyaretine gelir, her iki gönül dostu birbiriyle görüşür, ilâhi sohbetlerde bulunurlar (12). Sey-

(12) Dediği Sultan Menakıbı, Türbesi hakkında Bk: M.Zeki Oral, "Turgutoğulları, Eserleri, Vakfiyeleri", Vakıflar Dergisi, Sayı: III, s:32-64, Ankara, 1956

yid Harun camiin bir köşesine yaptırdığı çilehanede günlerini ibadetle geçirmeye başlar. İlahi bir emri yerine getirmenin huzuru içindedir. Ölümüne yakın günlerde aile efradını toplar, kızı Halife Sultan'a ve karısına, kardeşinin oğlu, küçük yaştaki Musa'ya iyi bakmalarını, hoşça tutmalarını, fakir-fukarayı gözetmelerini vasiyet eder, seçkin müridlerini de toplayarak helâllaştır, bunlardan Mahmud Seyyid'i Alâtiyye'ye (Alanya), Zekeriya Baba'yı Manavgat'a, Ali Baba, Gökseyid, Kilimpuş ve Siyah Dervişleri de Teke iline, Napsipli Baba'yı Aydın'a, Gök Timur Baba'yı Adalara, Haydar Baba'yı da Rumeli'ne gönderir, oralarda halka Hak yolunda müridlik etmeleri görevini verir. Son vasiyeti, öldüğü zaman camiin köşesine gömülmesi ve üzerine hemen bir türbe yapılması olur. Hicretin 720 yılı Rebiülevvel ayınının 23. günü (3 Mayıs 1320) fânî âleme gözlerini kapar, Ölümünden sonra, cenaze namazı kılınır. Cami bitişindeki mezara defnedilir. Aynı yıl üzerine bir türbe yapılır.

Seyyid Harun Menakıbı burada tamamlanırsa da Menakıbı düzenleyen Şeyh Abdülkerim, Seyyid Harun'dan sonra olup bitenler hakkında kısa bilgiler verir. Şöyle ki, Seyyid Harun'un ölümünden sonra Haydar Baba dervişleri toplar, Seyyid'in yerine kimin posta geçmesi lâzım geldiğini görüşürler. Seyyid'in karesi oğlu Musa henüz küçük olduğu için posta uygun görülmez. Seyyid Harun'un kızı Halife Sultan'ın babasının postuna oturması kararlaştırılır. Halife Sultan babası yerine Sultan olur. Halife Sultan'dan sonra Seyyid Harun postuna, Seyyid Harun'un kardeşi oğlu Şeyh Musa, ondan sonra oğlu Şeyh Ahmet onun da oğlu Şeyh Mehmed oğlu Seyyid Ahmed oğulları Ahmed ve İbrahim, İbrahim'in oğlu Mustafa, onun oğulları Seyyid İbrahim ve Şeyh Musa'dan sonra Menakıbın yazanı Abdülkerim, Şeyh postuna otururlar. Yıl Hicri 962 (1554 M).

SEYYİD HARUN MENAKIBI YAZMA NÜSHALARI

Büyük Selçuklu Devleti Sultanı Alparslan'ın Malazgirt Zaferi ile sistemli

bir şekilde başlayan ve Anadolu Selçukluları devrinde aralıksız devam eden Asya'dan Anadolu'ya Türk göçleri, beraberinde birçok bilginleri, mutasavvıfları, dervişleri, şairleri, sanatçıları da Anadolu'ya getirmiş, bunların Anadolu'ya yerleşmelerini sağlamıştı. Çoğu Ahmed Yesevî tasavvuf yolunun temsilcileri olan ve kendilerine (Horasan Erleri) adı verilen, mutasavvıf şeyhler, dervişler Anadolu'da yerleştikleri bölgelerde birer mânevî güç oluşturmuş, kurdukları dergâh, tekke ve zaviyelerde, çevrelerine toplanan halkı, kendi inançları doğrultusunda, ama daima İslâm dininin sağlam temellerine ve ilkelere dayalı olarak irşad etmişlerdir. Anadolu Selçukluları devrinde, daha çok XIII. Yüzyılda Anadolu'ya gelerek yerleşen birçok tasavvuf şeyhlerinin, bu arada adlarını sayabileceğimiz Şeyh Ahmed Fakih, Baba İlyas, Mevlânâ Celâleddin, Hacı Bektaş, Sadreddini Konevî, Ahi Evren, Seyyid Harun gibi ilim ve irfânda kutuplaşmış, yaşadıkları yıllarda büyük saygı görmüş ve ölümlerinden sonra, çoğu kendi adlarına kurulan tarikatın "pîr"i olmuş büyük mutasavvıf ve bilginlerin hayatları, zamanla (menkıbevî) bir şekilde yazılmış, böylelikle menakıb kitapları meydana gelmiştir. Bunlardan Baba İlyas'ı Horasani ve oğullarının Menakıbı, Elvan Çelebi tarafından (Menakıb'ül-Kudsiyye fi menâsibi'l-Ünsiyye) adıyla yazılmıştır (13). Mevlânâ'nın menkıbeleri ise önce Sipehsâlâr Mecdüddin tarafından (Risale-i Sipehsâlâr der Menakıb-ı Hazreti Hüdâvendigâr) adıyla, sonra Ahmed Eflâkî tarafından (Menakıbu'l-Arifin) olarak derlenmiş, her iki menakıb da yayınlanmıştır (14). Hacı Bektaş-ı Veli'ye ait menkıbeler (Vilâyetname) adı altında toplanmış, bunlardan değişik nüshalar meydana gelmiştir. (Velâyetname-i Hacı Bektaş-i

(13) Menâkıb'ül Kudsiyye, ilk defa tarafımızdan bulunarak bilim dünyasına tanıtılmış, daha sonra 1984 yılında İ. Erünsal ve A. Yaşar Ocak tarafından yayınlanmıştır.

(14) Menâkıb-ı Hz. Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî (Çeviren Ahmed Avni) İst. 1331 Eflâkî, Menakıbu'l-Arifin (Tahsin Yazıcı Terc), Ankara 1959-1961

Velt) adı ile çeşitli yıllarda yayınlananlar vardır(15). Ahi Evren ve diğerlerinin menakıbı, bu konuda geniş bir repertuarın var olduğunu ortaya koymaktadır.

Sayıları pekçok olan bu (evliya) menakıbnâmeleri arasında Seyyid Haruni Veli Menakıbının ayrı bir yeri ve özelliği vardır. Seyyid Harun, Menakıbında, çevresindekilere ilâhî sırları açar, onlara Allah yolunda müridlik ederken, bir amaca doğru yönelmiştir. Bu amaç daha Horasan ilindeyken ilâhî bir ilhamla kendisine duyurulmuş, Anadolu'da da Karaman ilindeki Küpedağı doğusunda bir şehir kurması istenmiş olmasıdır. Seyyid Harun bu ilâhî emre uyarak Anadolu'ya sefer etmiş, işaret edilen yere gelerek şehrini kurmuş ve buradaki zaviyesinde ölmüştür. Ölümünden sonra zaviyesine şeyh olanlardan Şeyh Musaoğlu Abdülkerim, 962 H. (1554 M.) yılında Seyyid Harun hakkındaki o güne kadar söylenen bilgileri, Farsça yazılmış yazılardan da faydalanarak (Menâkıb-ı Seyyid Harun-ı Veli) adıyla Türkçe bir (menâkıbnâme) meydana getirmiştir. Abdülkerim'in yazdığı bu Farsça Menâkıb kitabının bugüne kadar ancak dört nüshası görülmüştür. Bu nüshalar şunlardır:

1- Konya Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesindeki Nüsha, Kütüphanenin 1513 sayılı envanterinde kayıtlıdır. 16,5 x 11cm.eb'adında, meşin cildli, 54 yapraktır. Her sayfasında 13 satır vardır. Harekeli nesih yazı ile yazılmıştır (16). Nüshanın 4/a sayfasında, Menâkıb'ın yazarı Abdülkerim kendini tanıtarak nasıl yazdığını şu cümlesiyle anlatmaktadır:(Bu fakir Abdülkerim bin Şeyh Musa, Seyyid Harun Sultan'ın makalatını şol pîrlerden, azizlerden işidüb bildiği üzere dahi Parst (Farsça) evrak bulunup parst(den) Türkteye tercüme edüptahrir olundu..) (17)Kitabın içinde ayrıca bir kâğıt eklenmiş ve bu kâğıda Seyyid Harun'un 23 Rebi'ül-Evvel 720 (3 Mayıs 1320) tarihinde, kızı Halife Sultanın ise 10 Şevval 768. (9 Haziran 1367) Cuma günü öldükleri kaydedilmiştir. Verilen bu tarihler Seyyid Harun'un ve kızı Halife Sultan'ın tür-

belerindeki vefat kitâbelerine uymaktadır.

Bu nüsha, Konyalı Tarih Öğretmeni M.Ferid Uğur tarafından görülmüş ve kendi elindeki nüsha ile karşılaştırılarak bir özeti Konya Halkevi Dergisinde yayınlanmıştır (18).

2- Manisa Muradiye Kütüphanesi Nüshası, Kütüphanenin 1390 numarasında kayıtlı bu nüsha, ilkin, M. Çağatay Uluçay tarafından ilim dünyasına tanıtılmıştır (19). Makalat-ı Seyyid Harun adıyla envanter edilen bu yazma, Konya Mevlâna Müzesi nüshası ile birkaç kelime değişikliği ve bazı eklemeler dışında hemen hemen aynıdır. Nüsha 21 x 15 cm. eb'adında saman rengi kaba bir kağıda yazılmış, 35 varak (69 sayfa) dır. Her sayfasında 15 satır vardır. Kitabın 65.ci sayfasının sağ kenarındaki (Hicret-i Peygamber Sallallâhu aleyhi vessellem dokuzyüz altmışiki senesinde ahval budur) ibaresinden, 962 H.(1554) yılında Şeyh Musa oğlu Abdülkerim tarafından yazıldığı, yahut onun yazdığı nüshalardan aynı devirde istinsah edildiği anlaşılmaktadır. M.Çağatay Uluçay, bu nüshayı titizlikle yeni harflere çevirerek Belleten'de yayınlamıştır (20).

3- M.Ferid Uğur Nüshası, Yukarıda belirtildiği gibi, Konyalı Tarih Öğretmeni ve araştırmacı M.Ferid Uğur'un özel kütüphanesinde, yukarıdaki nüshaların bir istinsahı olan üçüncü bir (Menâkıb-ı Seyyid Harun) yazması bu-

(15) Sefer Aytakin, Vilayetnâme-i Hacı Bektâş Veli, Ankara 1956, A.Gölpınarlı, Menâkıb-ı Hacı Bektaş-i Veli İstanbul 1958

(16) Nüshanın evsafı için bakınız: Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu,c:1, s:198-199, Ankara 1972

(17) Menâkıbın yazarı Abdülkerim, kitabına (Ma-kâlât) adını verirse de kitabın kayıtlarında Menâkıb adı geçmektedir.Doğrusu da budur.

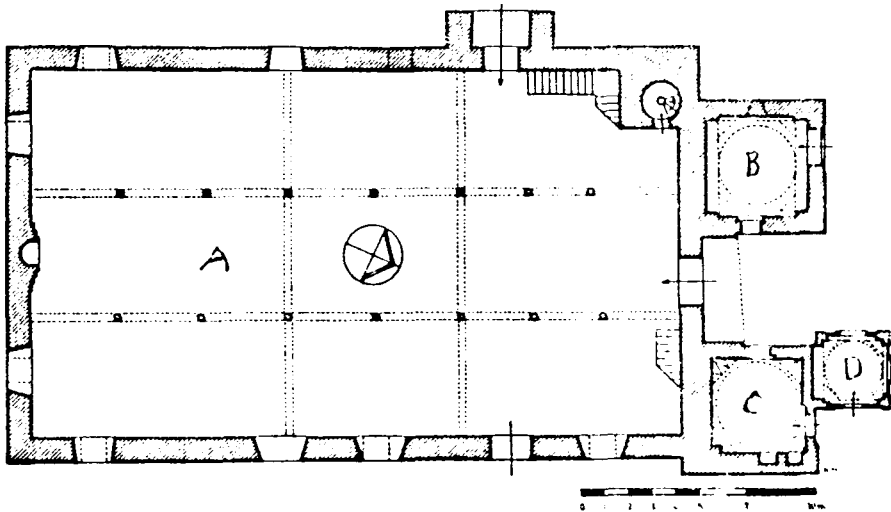
(18) M.Ferid Uğur, "Seydişehri'nin Kuruluşu", Konya Halkevi Dergisi, Sayı:4 Konya 1936

(19) M.Çağatay Uluçay, "Makalât-ı Seyyid Harun", Belleten c: 2, s: 749-778

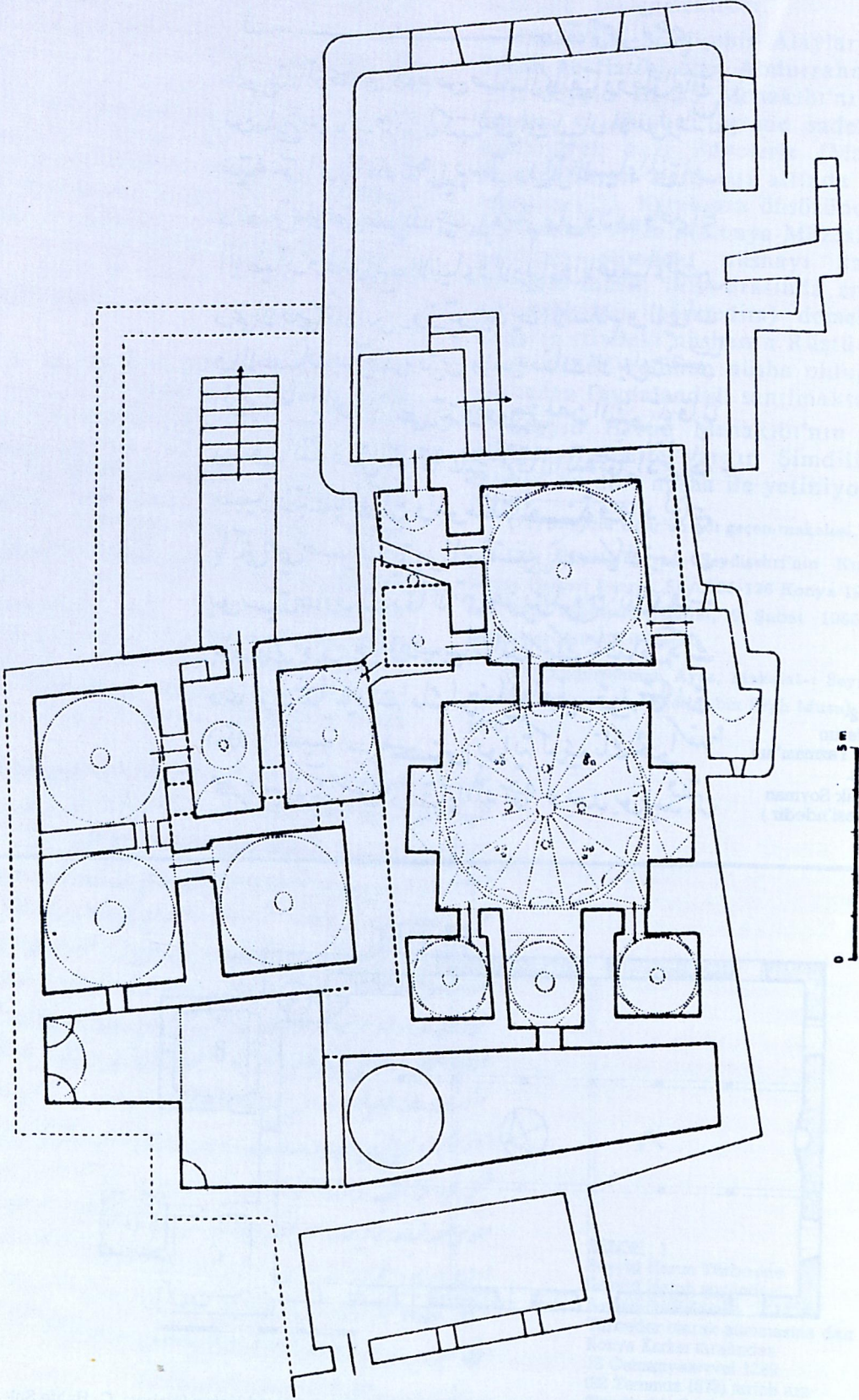
(20) a.g.e. s: 752-778

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الحمد لله الذي خلق الدم من صلصال كالفخار وخلق الجات
من نار من نار وانزل كتب السموات لبيان الاسرار وازل
نبيه محمدا صلى الله تعالى عليه وسلم على كل الانبياء المختار
ونصلى على محمد صلى الله تعالى عليه وسلم على اولاده واصحابه
الاخيار وخلق جميع الانبياء والاولياء والاصفياء ليصير
رغما للاصحاب الاسرار وزين بدين الاسلام والايامات
والاصناف بكل المؤمنين والمؤمنات الابرار خصوصا
الولي حامل الولاية الحميدة وهو جزء من النبوة قال
رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم قال الله تعالى ادخ الى
سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة وجاد لهم
بالتى هي احسن الا ترى انك تفسيه يده سكا لا زبد
بوسيد صهارونك بقا لا تنى عزيتك رده انشد وب
بلدك كك اوزرع يازوب بيان ايدى سيك تاقيا عتدك
دعالم وشنا اوله امك لرضايع اوليه قوله تعالى ان
الله لا يضيع اجر المحسنين بواية كريمة لك فحوا كندك
محرورم اوليه سن ان شاء الله تعالى وبعد بو عبد قيس

BELGE : 2
Seyyid Harun
menakibi Yazması'nın
ilk sayfası.
(Konya-Faik Soyman
Kütüphanesi'ndedir)

Plân - 1 : Seyyid Harun Camii ve bitişindeki Türbeler Plânı. A- Camii, B- Seyyid Harun Türbesi, C- Halife Sultan Türbesi, D- Rüstem Bay Türbesi (R. Hüseyin ÜNAL'dan).

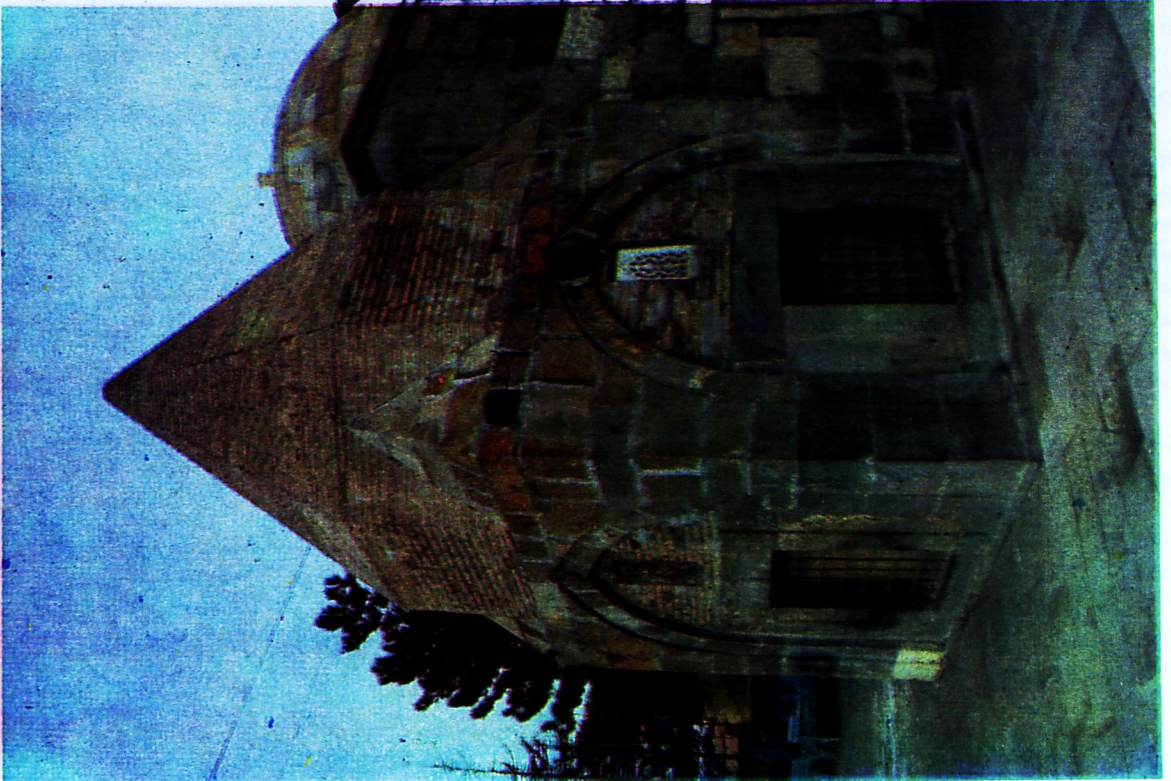

Plân - 2 :Seyyid Harun Veli Hamamı.

RESİM 1 : Seyyid Harun Camii ve Külliyesi

RESİM 2 : Seyyid Harun Külliyesinde Halife Şultan ve Rüstem Bey Türbeleri

RESİM 3 : Seyyid Harun Türbesi Kapısı

1 4 : Seyyid Harun'un Çini Sandukası

